

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 131-1888)

Originalt emne

Børn

Børn/Børnebespisning

Skole- og Undervisningsvæsen

Skole- og Undervisningsvæsen/Skole- og Undervisningsvæsen i Almindelighed

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 19. april 1888](#)
- 2) [Byrådsmødet den 8. november 1888](#)
- 3) [Byrådsmødet den 22. november 1888](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 19. april 1888 - side 6

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 131-1888)

Fra Kommiteen for Understøttelse af trængende og arbejdsløse Personer her i Byen i afvigte Vinter var der modtaget følgende Andragende af 3die d.M.:

Undertegnede, hvoraf de fleste i de sidste 3 Aar i kortere og længere Tid af Vinteren have medvirket ved Indsamling til og Understøttelse af trængende og arbejdsløse i Aarhus, have herved udelukket alle, der ikke var forsørgelsesberettigede i Byen eller allerede overtegne af Fattigvæsenet, ligesom man delvis har undlagt at hjælpe dem, der til enhver Tid ere lige tængende, for desto kraftigere at kunne støtte de mange, der begrundet i Vinterforholdene vare arbejdsløse eller af særlige Grunde trængende, og blve hjælpen navnlig det i varm

Mad af fortrinlig og nærende Beskaffenhed, Brød, Kul og kun for en meget ringe Del i Penge. Et Forhold, som vi derved fremfor andre have fæstet vor Opmærksomhed paa, er kraftigt at støtte Familier med uforsørgede Børn, idet Trangen og den ublide Aarstid føles haardest af disse, og Manglen virker mest ødelæggende paa de smaa og gjør dem mindre i Stand til at modstaa hjemmenes ofte uheldige hygiejniske Egenskabet.

Under dette Arbejde og ved Betragtning af, hvad der andre Steder f.Ex. i Kjøbenhavn er udrettet særlig overfor Børnene, er den Tanke modnedes hos os, at man burde søge at gaa over til et bespise de daarligst stillede Børn i selve Byskolerne, hvorved man i større Omgang vilde være i Stand til at hjælpe dem, der haarest trængte dertil, og være sikker paa, at hjælpen som dem paa rette maade og fuldt ud tilgode. Vi er overbeviste om, at Betydningen af de kundskaber, Skolerne se sig i Stand til at bibringe Børnene, vil forsøges, og Børnenes Lyst og Oplagthed til at modtage Undervisningen forøges, lige som Børnenes Moralitet Bekræftes, naar man vilde være i Stand til i passende Omgang at bespise et tilstrækkeligt Antal af disse Børn med varm Mad, hvad imidlertid ikke kan ske, uden at det højt ærede Byraad stiller sig i et aktivt, velvilligt Forhold til Sagen, hvorfor man allerede nu henvender sig til Raadet i haab om, at Sagen kan paabegyndes i den kommende Vinter.

Vi have korresponderet med Bestyrelsen for "Foreningen for Friskolebørnenes Bespisning" i Kjøbenhavn og kunne i Udskrift vedlægge som Bilag Oplysning om, hvorledes bispisningen er ordnet, f. Ex. i Ryesgades Skole og Kapelvej Skole, den sidste ligger i Rhabarberkvarteret, en af Hovedstadens fattigste Bydele; af Bilagene vil ses, at Foranstaltningen udføres ved et samarbejde mellem Foreningen paa den anden Side, som ogsaa maatte søges opnaaet her, hvis Sagen skulde lade sig gennemføre.

Der vil paa Skolerne udkræves et Køkken med en indmuret Gryde, et Komfur med et Par huller, en Ovn, en Vask, et stort Bord, paa hvilken Anretningen kan foregaa, to Stegepander, en større og en mindre Gryde, et par Ballier, en Zinkspand, en Øse til Mælk, et par Fade, en Forskærer-og Brødskeer Kniv, en Vandkjedel og enkelte lignende Ting, der ere nødvendige for Tilberedningen af Maden.

Til Anretningen vil behøves pr. Barn en Fajanceskaal til Søbemaden, oven paa hvilken stilles en Tallerken til Eftermaden, Ske, Kniv og Gaffel; der maa have en Træballe, hvorpaa Magen kan indbæres i Spiserummet; et saadant maa indrette og forsynes med Bord og Bænke.

Ligeledes behøves selvfølgelig daglig Brændsel til Madens Tilberedning og Opvarmning.

Alt dette anskaffes i Kjøbenhavn af Kommuneskolerne, og skulde Foranstaltningen indføres her, maatte Kommunen være villig til at yde en lignende Assistance, der sikkert maa kaldes et ringe Offer i Forhold til det Gode, der vilde naas for Samfundet i det hele.

Skolepedellen maatte forestaa visse Indkjøb, lave Maden, anrette og frembære den med Tilladelse til for sig og Familie at spise af samme og mod et Vederlag fra Udvalgets Side at f. ex. 1 Kr. daglig.

Desuden maatte Skolens Overlærer og enkelte af Lærerinderne forestaa Sagen for Skolens Vedkommende, derunder udvælge de Børn, der burde tilbydes dette gode, hvorunder i første Række vilde, være at tage hensyn til Forældrenes Vilkaar, men dog ogsaa til Barnets Opførsel og Værd, ligesom Skolen maatte føre et omhyggeligt Tilsyn med Madens Tilberedning og Uddeling.

I Kjøbenhavn var der den 1ste Januar 1887 i 13 Friskoler ialt 14.130 Børn, deraf bespises i 67 Dage i (1886: 71, i 1885: 66) Fra Begyndelse af Januar til midten af April 1465 Børn (i 1886: 1199, i 1885: 885) eller lidt over 10% med ialt 97.270 Portioner Mad (i 1886: 88.195, i 1885: 55.181), der gennemsnitlig i Kjøbenhavn leveredes til 13,86 Øre (i 1886: 13.574, i 1885 : 14.916) pr. Portion, bestaaende af baade For-og Eftermad, Jfr. nærmere nedenfor.

Hvert Barn bespises i Kjøbenhavn hver anden Søndag, og var der ikke ringe Afvexling i de Retter, der serveredes, f. Ex.

Ærter med Flæsk

Vandgrød med Mælk og Kjødboller i Skarp Sauce

Sødsuppe og Plukkefisk

Sulevælling og Flæsk,

Sødgrød og Stegt Flæsk

Kjødsuppe og Kjød,

Hvidkaalssuppe og Flæsk,

Sagovælling og Flæst o.s.v.

Aa Søbemad leveres $\frac{1}{2}$ Pot pr. Portion og af Kjød fra $\frac{1}{5}$ til $\frac{1}{4}$ Pd., dog af Flæsk fra $\frac{1}{1}$ til $\frac{1}{6}$ Pd.

Til Maden leveres en tyk Skive Rugbrød.

De Børn, der skulle bespises, ere i Kjøbenhavn udtagne af Skolens Inspektør, og maa naturligvis de nærmere Regler for Bispisning, til hvilke Tider og i hvilke Hold den skal foregaa, ordnes af ham.

Naar sagen skulde omplantes hos os, maa man gjøre sig klar,baade hvad bekostning den vilde medføre, og om det er muligt ad frivillig Vej at skaffe Pengene til Veje.

Hvad det første angaar, var efter hvad der er opgivet os, Børnetallet den 31te December f.A. i Byskolerne 2627. Regne vi med et rundt Tal,Antallet altsaa sættes til 2700. I Kjøbenhavn er man kun naaet til at bespise ca 10% 3 Søgndage om Ugen. En mindre Kommune som Aarhus er af Tid noget bedre i Stand til at overkomme sine fattige, vi ville derfor i Beretningen antage, at vi kunne bespise 20% eller hvert 5te Barn. I Kjøbenhavn har man formaaet at udføre Bispisning i 67 Dage vi ville budgettere at søge Bispisningen udført i 90 Dage. Endelig har man i Kjøbenhavn kunnet skaffe Maden tilveje for 13,86 Øre, vi ville for ikke at forregne os sætte Bekostningen til 15 Øre pr. Portion, uagtet der ikke er mindste Tvivl om, Sagen ikke behøver at koste mere her end der, naar den først er sat i System, og nogen Erfaring er indvunden. Saa vi nu ud fra ovennævnte Talstørrelser, vil Bispisningen i det antydede Omfang kunne udføres for 3645 Kr., hvortil kommer 270 Kr. til 3 Skolepedeller eller tilsammen 3915 Kr., og derfor kan leveres 24300 Portioner varm Mad.

Hvad angaar Spørgsmaalet om, hvorledes Pengene skaffes til Veje, da sker det i Kjøbenhavn gennem en i dette Øjemed dannet Forening, dels ved dens Aarskontingent og dels ved frivillige paa forskellige Maader tilvejebragte Gaver.

I Aarhus kunde man maaske gaa samme Vej, men selv om man skulde være henvist til at Søge Midlerne alene ad Frivillighedens Vej, tvivle vi, der have nydt saa megen Velvillie og Tillid i denne Retning fra vore Medborgeres Side, ikke om, at man ikke vil lade os i Stikken, men lade os tilflyde de nødvendige Midler til Sagens Iseenesættelse, hvorved ogsaa man tages i betragtning, at dette ikke er et nyt Krav, der stilles til de bedre Stillede, men kun en anden Form for en Del af den hjælp, der nu allerede i 3 Aar hver Vinter har været ydet en Kreds af Byens trængende, saaledes at selv om denne hjælp i kommende Aar helt eller delvis maa fortsættes, behøves dertil saa meget mindre som her paa anden Maade ydes til en Del af Børnene.

Kunde denne Foranstaltning ved Udvidelse af Indretningen, der ville være at træffe i Skolerne ogsaa lede til, at hvert af Skolens Børn f. Ex. en Gang ugentlig fik et varmt Bad,

vilde betydningen i hygiejnisk Retning af den foregaaende Foranstaltning end yderligere forøges: men da Udvalget ikke kan medvirke herved, skal man kun indskrænke sig til i Forbigaaende at berøre Sagen, som man saa vidt vides i Odense har set sig i Stand til delvis at realisere.

Uden paa nærværende Stadium at fordybe sig i Yderligere Detailler har man troet allerede nu at burde føre den frem, for at Byen kunde overveje, om den overhovedet vilde medvirke ved denne Foranstaltning i det antydede Omfang, og for at Udvalget i Tide kan træffe Foranstaltning til at søge tilvejebragt de nødvendige Midler foreløbig for Vinteren 1888/89, hvortil kommer at Samarbejdet mellem Udvalget og Skolerne maatte organiseres m.m.m., hvad der vilde gjøre det umuligt at blive færdig i rette Tid, hvis man havde afventet at røre ved Sagen, til Efteraaret var kommet eller Vinteren begyndt at stille sine Krav.

I Udvalget for Indsamlingen til trængende og arbejdsløse, der ere forsørgelsesberettigede i Aarhus.

Man vedtog at fremsende det modtagne Andragende til Erklæring af Udvalget for Skolevæsenet. (Se Mødet den 8de November).

Uddrag fra byrådsmødet den 8. november 1888 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 131-1888)

En fra Kommiteen for Indsamling af Bidrag til trængende og arbejdsløse fremkommen Skrivelse af 1ste d. M., hvori Kommiteen erindrer om sit i Mødet den 19de April fremlagte Andragende om Bispising af Børn i Byskolerne, overgaves Udvalget for skolevæsenet til Erklæring i Forbindelse med sidstnævnte Skrivelse. (Se næste Møde).

Uddrag fra byrådsmødet den 22. november 1888 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 131-1888)

Fra Udvalget for Skolevæsenet var der under 16de d. M. modtaget følgende indstilling

angaaende det i mødet den 19de April fremlagte andragnede om bespisning af børn i By-skolerne:

"Velagte andragende, over hvilket det ærede Byraad har æsket Skoleudvalgets erklæring, som saa vidt som bespisningen af skolebørn er tænkt at skulle foregaa i skolernes lokaler, har været tilstillet By-skolernes Overlærere, hvis betænkninger herved fremlægges.

Som det vil ses, ere Overlærerne ingenlunde velvillige stemte for sagen, idet de dels ikke anse foranstaltningen for paatrængende nødvendig, da nøden og fattigdommen ikke er saa stor her i Aarhus, at børn mangle legemlig forplejning, naar undtages ganske enkelte tilfælde, paa hvilke skolerne da ved velvillig bistand søge at raade bod, og dels frygte for, at denne bespisning, henlagt til skolerne, vil volde saadanne ulæmper, at skolens egentlige gjerning vil lide derunder.

Skjønt man ikke i et og alt kan være enig med Overlærerne og navnlig maa fremhæve, at børn uden egentlig at lide sult dog kunne mangle netop det, man her ønsker at yde dem, nemlig kraftig varm middagsmad, saa maa man dog indrømme, at sagen, set fra skolernes standpunkt, vil volde adskillige vanskeligheder. At benytte pedellerne til madens tilberedning vil ikke let lade sig iværksætte, da renholdelse af skoler med 16 klasseværelser kræver en betydelig tid, og pedellerne netop i middagstiden maa være fuldt optagne deraf, Et tilsyn af skolernes Lærepersonale med børnene under spisningen vil ikke kunne undværes, men selv om der dertil er villighed, hvad man ikke tvivler om, maa det erindres, at lærerne som regel forlade skolen kl. 12 og skulle møde igjen kl. 2, og at mange have privat undervisning en af disse 2 Middagstimer, saa det selv med den bedste vilje kan være vanskelig for denne at assistere, ikke at tale om, at eftermiddags-gjerningen vil lide, hvis læreren eller lærerinden berøves den passende fritid om middagen. I Kjøbenhavn besørger, saa vidt vides, vedkommende skoles Inspektør en væsentlig del af ordning og tilsyn med spisningen, hvilket ikke er saa vanskeligt at iværksætte der, da Inspektørerne enten slet ikke undervise i skolerne eller dog kun have faa - indtil 6 - timers ugentlig undervisning. Overlærerne i Aarhus undervise derimod 25 á 30 timer ugentlig, saa det vil neppe kunnelade sig gjøre i nogen væsentlig grad at lægge beslag paa deres fritid om middagen.

Ti trods for disse vanskeligheder vil Udvalget dog i erkjendelse af sagens vigtighed foreslaa, at der i vinter gjøres et forsøg paa i en enkelt skole, helst Sønder Drengeskole, at bespise de mindre børn med varm middagsmad (de større have som regel by-pladser og

trænge derfor neppe dertil) saaledes, at formiddags-klasserne spise 2 á 3 gange ugentlig kl. 12, og eftermiddags-klasserne ligeledes kl. 1½, alt under forudsætning af, at der anskaffes de i komiteens andragende nævnte rekvisiter, at det tilstedeværende lokale i kælderen (tidligere pedelbolig) indrettes i dette øjemed, og at det nødvendige personale lønnes, medens Udvalget vil se at formaa lærere eller læreinder til at besørge tilsynet, hvilket dog muligvis vil nødvendiggjøre, at enkelte af de paagjældendes undervisningstimer maa besørges ved lønnede vikarer.

Hvis det nævnte lokale Sønder Drengeskolens kjælder indrettes i dette øjemed, er der imidlertid intet til hindre for, at ogsaa børn af Pigeskolernes nederste klasser kunne deltage, i hvilket tilfælde hvert barn kan bespises 2 gange ugentlig. Udvalget har tilladt Hr. Murmester, Byraadsmedlem A. P. Andersen, som velvillig har assisteret ved at gjøre forslag om, hvorledes de til stede værende lokaler (se vedlagte rids) bedst kunne anvendes, og ved at udarbejde forslag over omkostningerne til deres indretning og til anskaffelse af køkkeninventarium, service og øvrige rekvisiter. Som det vil ses, anslaaes hele udgiften til 716 Kr., hvorved mærkes, at det ikke vil medføre nogen forandring, om maden skal koges ved gas eller ved almindeligt brændsel, og at man er gaaet ud fra, at ca. 50 børn skulle bespises samtidig.

I henhold til ovenstaaende vil man derfor tillade sig at indstille, at der til nævnte øjemed bevilges ca. 800 Kr., samt at Skoleudvalget bemyndiges til, hvis det viser sig nødvendigt, at lade enkelte af de assisterende læreres eller lærerinders timer paa skolen besørge ved lønnede vikarer, dog saaledes, at samtlige udgifter holdes udenfor Skolevæsenets budget."

Idet Byraadet i princippet sluttede sig til den i foranstaaende indstilling udtalte tanke, anmodede man Udvalget om efter nærmere aftale med den kreds af Byens indvaanere, der have sat sagen i gang, at drage omsorg for planens udførelse, i hvilket øjemed man bevilgede det forlangte beløb af indtil 800 Kr.

